

Bogna Orłowska-Zielińska

"Przemoc stosowana przez kobiety: studium kryminologiczne", Marian Cabalski, Kraków 2014 : [recenzja]

Studia Prawnoustrojowe nr 27, 289-291

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Recenzje

Marian Cabalski, *Przemoc stosowana przez kobiety. Studium kryminologiczne*, Impuls, Kraków 2014, ss. 579.

Zjawisko przemocy *prima facie* kojarzone jest z płcią męską. Tenże stereotyp, tak bardzo głęboko zakorzeniony w świadomości społecznej, sprawia, że kobietę postrzega się głównie w roli ofiary. Tymczasem coraz częściej odnotowuje się przypadki przemocy stosowanej przez kobiety wobec mężczyzn. Podkreślić należy, iż dotychczas zjawisko to nie zostało adekwatnie wyeksponowane w literaturze przedmiotu, a wręcz mamy do czynienia z jego marginalizacją. Recenzowana monografia Mariana Cabalskiego, poświęcona właśnie temu zagadnieniu, ma charakter interdyscyplinarny, kompleksowy, a co się z tym wiąże – uzupełnia ważną lukę w polskiej nauce. Składa się z czterech części, z których każda podzielona jest na poszczególne rozdziały. Niewątpliwie do jej walorów zaliczyć należy jasny, przejrzysty układ treści.

Część pierwsza to przede wszystkim wprowadzenie do problematyki poruszonej w monografii, wskazanie roli stereotypu traktującego, iż to jedynie mężczyzna stanowi źródło przemocy, a także ekspozycja zjawiska, jakim jest przemoc kobiet wobec mężczyzn. Autor akcentuje w niej również sam proces zacierania się różnic pomiędzy płciami. Wykazuje przy tym, iż jak wynika ze wskaźników instytucjonalnych, wśród kobiet mamy do czynienia ze wzrostem zjawiska przemocy. Autor dokonuje także kompletnej egzemplifikacji poszczególnych sfer życia społecznego, w których obserwuje się przemoc kobiet wobec mężczyzn. Problematykę analizuje dogłębnie, odwołuje się m.in. do teorii naukowych (m.in. antropologicznych, genetycznych, psychologicznych). Ponadto zapoznaje z adekwatnym aparatem pojęciowym, wskazuje na etiologię zjawiska przemocy oraz na genezę i uwarunkowania jej stosowania. Podejmuje również problematykę tzw. pokolenia transformacji, zwracając przy tym uwagę na nasilenie agresywnych zachowań wśród gimnazjalistek¹.

Część druga dzieła dotyczy symptomatologii przemocy stosowanej przez kobiety. Autor szeroko opisuje rodzinę w kontekście środowiska, w którym występuje przemoc, przy czym jako asumpt do rozważań traktuje tu ewoluujący na przestrzeni wieków model życia rodzinnego. Przedstawia cykl rozwojowy aktów przemocy do-

---

¹ Zob. B. Orłowska-Zielińska, *Niektóre determinanty przestępczości dziewcząt w wieku gimnazjalnym*, „Przegląd Policyjny” 2010, z. 3, s. 154; B. Orłowska-Zielińska, K. Szczechowicz, *Zjawisko agresji wśród dziewcząt w wieku gimnazjalnym*, „Przegląd Policyjny” 2012, z. 2, s. 106–117.

konywanych przez „terrorystki” ogniska domowego oraz analizuje trudności w ich ujawnianiu w porównaniu do tych, których sprawcami są mężczyźni. Na uwagę zasługuje również przedstawiony w przedmiotowej monografii tzw. syndrom maltretowanego współmałżonka (*battered spouse syndrome*), a także wprowadzony do nauki przez S. Steinmetz zespół bitego męża (*battered husband syndrome*) oraz jego składowe i ich wpływ na zdrowie i funkcjonowanie ofiary. Co istotne, M. Cabalski akcentuje tu zbieżność między tzw. syndromem sztokholmskim a sytuacją maltretowanego współmałżonka. Autor podejmuje również próbę nakreślenia profilu osobowości agresorki, wskazując przy tym na androgeniczność jako jej elementarną cechę, jak też zwracając uwagę na brak empatii, nastawienie na rywalizację, skłonność do prowokowania konfliktów.

W związku z tym, że monografia ma charakter interdyscyplinarny, znajdujemy tu również aspekt wiktymologiczny, a w nim modelowe cechy osobowości mężczyzny maltretowanego, zestawienie cech osobopoznawczych, poparte relacjami mężczyzn maltretowanych przez kobiety w rodzinie. W uzupełnieniu publikacji odnajdujemy także przegląd motywów i pobudek, którymi kierują się sprawczynie domowej przemocy. Jako oddzielny problem podjęta została tematyka zaburzeń osobowości kobiet oraz dysfunkcji seksualnych. Osobny rozdział M. Cabalski poświęca zbrodni zabójstwa, stanowiącej najdrastyczniejszą formę przemocy. W swoich rozważaniach usiłuje sprecyzować determinanty wskazanego zjawiska, dokonać charakterystyki tła osobowościowego i motywacyjnego, nie zapominając przy tym o aspekcie wiktymizacyjnym czynów i ich *modus operandi*. Niewątpliwie walecznym recenzowanej monografii jest zobrazowanie tła antagonizmów między kobietami w rodzinie, ich wzajemnej awersji, w tym relacji matek i córek. Zestawia tu formy zachowań towarzyszące tym stosunkom, nie pomijając przy tym związków kazirodczych.

Jako oddzielne zagadnienie M. Cabalski traktuje zjawisko przemocy kobiet wobec seniorów w rodzinie, które analizuje w oparciu o polską i europejską literaturę naukową, a także raporty z badań (m.in. WHO i Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk). Ponadto opisuje zjawisko utrudniania ojcom kontaktów z dziećmi i przemoc z punktu widzenia ruchu obrońców praw ojców i dzieci. Przy czym zwraca uwagę na tzw. syndrom rodzicielskiego wyobcowania (*parental alienation syndrome*) jako konsekwencję psychomanipulacji ze strony rozwodzących się matek.

W części trzeciej monografii Autor przedstawia zjawisko stosowania przemocy przez kobiety w małżeństwie lub związku partnerskim na podstawie badań własnych, przy czym dość rzetelnie ukazuje sam proces badawczy. Natomiast część czwarta zawiera wnioski dotyczące przemocy jako zjawiska społecznego, także w zakresie symptomatologii przemocy i badań własnych. Całość uzupełnia obszerna bibliografia oraz aneks w postaci statystyk przestępstw agresywnych popełnionych w latach 2007–2011, tabele krzyżowe z badań własnych, a także kwestionariusze ankiety.

Autor recenzowanej monografii ewidentnie koncentruje się na przemocy stosowanej przez kobiety wobec mężczyzn (współmałżonków, partnerów), choć tytuł sugerowałby szersze spektrum potraktowania tematu. Problematyka przemocy kobiet wobec pozostałych członków rodziny została przeanalizowana dość pobieżnie, co może powodować pewien niedosyt u czytelnika, zwłaszcza w zakresie wzajemnych relacji matek i córek czy rodzeństwa.

Pomimo tej drobnej uwagi, recenzowana monografia powinna spotkać się z uznaniem szeroko rozumianych kręgów prawniczych. Wydaje się także być pomocna dla socjologów, pedagogów i psychologów, pracowników i wolontariuszy instytucji i organizacji zajmujących się problemem przemocy w rodzinie. Zaletą publikacji jest bowiem bardzo przystępne i ciekawe ujęcie problematyki przemocy stosowanej przez kobiety wobec mężczyzn, natomiast do jej największych walorów należy niewątpliwie nowatorskość i multiinterdyscyplinarność. Autor proponuje również pionierskie rozwiązania w zakresie podjętej tematyki. Ponadto uświadamia nam, iż wskazane zjawisko istnieje i nie należy go traktować incydentalnie.

Bogna Orłowska-Zielińska